

Hamamböceği ruhu

Ian McEwan, son romanı 'Hamamböceği'nde Kafka'nın Dönüşümü'nden ilhamla bir sabah hamamböceği olarak uyanan ve kendisini başbakanın bedeninde bulan Jim Sams karakteri üzerinden İngiltere'nin Brexit sürecini ve popülist siyaseti hicvediyor.

DERYA ÇAKIR

Kitaplarını okuyanlar Ian McEwan'ın, kendine özgü ironisiyle gerçekliği birleştirdiğini görür. Siyasi, sosyal ve ekonomik olaylarla kurmacayı buluşturan McEwan, işin içine mizah katan ve her defasında okuru şaşırtan ya da üzerinde düşünmeye iten sonlara imza atıyor.

Kafka'ya selam gönderdiği ve **İngiltere'nin Brexit sürecine gönderme yaptığı 'Hamamböceği'** de yukarıda bahsi geçen özellikleri taşıyan bir kitap. McEwan'ın okuru götürdüğü İngiltere'de 'Tersincilik' adı verilen bir ideolojik akım, referandumda halktan onay alıyor ve ekonomik düzeni tersine çevirecek gerekli adımlar için zemin hazırlıyor.

Yakın geçmişte **bir sabah hamamböceği olarak uyanan Jim Sams ise bu süreçte başbakanın bedeninde buluyor kendisini** ve iradesinin hayata geçirilmesini bekleyen halk ile herkesi sağduyuya davet eden yerel politikacılar arasında kalıyor.

Ülkenin her yanını saran protestolar ve günlük hayatı durduran gösteriler devam ederken Sams'ın önemli sorumlulukları var; alınması gereken kararlar ve hızla yapılması gereken işler onu bekliyor. Kabine toplantıları, rutin hükümet işlemleri ve basın açıklamaları da diğer meseleler. Muhalefetle atışma ve tartışmalar da cabası.

McEwan'ın, Sams'ın kişiliğinde **hicvettiği klasik İngiliz siyaset sistemi ve Brexit süreci, başbakanın bedenine giren ve onu (dolayısıyla ülkeyi yöneten) bir hamamböceğiyle trajikomik biçimde ete kemiğe bürünüyor.** Sams'ı başbakanın bedeninde tutmaya uğraşan danışmanlar, başı kesik tavuk misali ortalıkta dolanan kabine üyeleri, sesini yükselten muhalefet ve bol bol laf üretilen toplantılar, McEwan'ın elinde **sıkı bir popülizm eleştirisine ve güncel politik gelişmelere dair yergiye dönüşüyor.**

Popülist ekonomik ve politik bir içeriği bulunan Tersincilik, Britanya tarihinde epey tartışılmış bir kavram ve Sams da bunun farkında. Onu güne uyarlayıp politik bir manevra yapmaya çalışırken vaziyeti bir trajikomediyeye çeviriyor Sams. Tek ve küresel Britanya tartışmaları bu durumu derinleştirirken **"Bir ülkeyi mahvetmek için çok çaba**

gerekir" sözü **çınlıyor toplantı salonunda.** Tersinciliğin ekonomiyi büyüteceği, ülkeye refah getireceği, hırslı bir toplum yaratacağı, birliği ve dirliği sağlayacağı, umutlu bir geleceğe kapı aralayacağı ve Britanya'nın Altın Çağı'nı başlatacağı da konuşuluyor görüşmeler sırasında.

VAHŞİ BİR MANTIKSIZLIK

Londra, Brüksel ve Washington eksenindeki 'Hamamböceği'nde McEwan, politik ve sosyal bir kargaşayı resmediyor. Yalanların ve gerçeklerin birbirine karıştığı bu süreçte oluşan toz bulutunu betimleyen yazar, Kafka'yı da işin içine katarak tabloyu enikonu netleştiriyor: "Vahşi bir mantıksızlık, yabancı düşmanlığı, sabırla çözümleme yapmaya karşı direnç, 'uzmanlara' duyulan güvensizlik, başkalarına horozlanacak ölçüde kendi ülkesine bağlılık, basit çözümlere tutkulu inanç, kültürel 'safılık' özlemi ve bu içgüdüleri sömüren bir avuç alaycı politikacı..." Popülizmi kullanan siyasetçilerin tersine çevirmeye uğraştığı demokratik düzen, McEwan'ın deyişle "Popülist büyüdü toz üslubu"nun geçerli olduğu bir süreç bu.

Yazar, 'Hamamböceği'ni kaleme alma düşüncesinin nasıl ortaya çıktığını özetlerken kitabın ana fikrine dair ipuçları veriyor: **"Brexit'le beraber siyaset hayatımıza çirkin ve yabancı bir şeyler girdi, canlılar arasında en hor görülen varlık olduğundan, bir hamamböceği yaratmak bana mantıklı geldi.** İnsanla haşere arasında fiziksel bir yer değişimi yaratmak için gösterilen her çabanın yolu Kafka'nın 'Dönüşüm'üyle kesişir."

McEwan, Brexit'in kendi kendisini tahrip edebilecek saçmalığına dair siyaset ve ekonomi ağırlıklı bir roman kaleme almış. Kitap bu anlamda, kendi cehaletine gözünü kapatan popülizmi önümüze getirip koyarken gürbüzleşme ihtimali yüksek hamamböceği ruhunu hatırlatıyor. ■

HAMAMBÖCEĞİ

Ian McEwan
Çeviren: Lâle Akalın
Yapı Kredi Yayınları, 2020
88 sayfa, 12 TL.